

*Цей зошит про мову і мовлення. Про рідну українську мову та мовлення.
Без них неможливе наше життя. Саме мова, рідне слово зігрівають нас
ласкою і теплотою, веселять жартом, розповідають казки, відкривають
перед нами сторінки цікавих книг.*

До уваги вчителів !

Зошит слугує для роботи на компетентнісно орієнтованих уроках мовлення або факультативних заняттях із української мови. Завдання, які запропоновано, уможливають навчання дітей розуміти і будувати висловлювання різних видів: розповідь, опис, міркування. А також сприяють збагаченню словникового запасу четвертокласників словами різних тематичних груп, виражальними засобами мови. Найактуальніше представлено найпростіший жанр висловлювання – розповідь.

Учням запропоновано колективно побудувати розповідь або казку за серією малюнків, опорними словосполученнями. Оволодіння різними за складністю типами мовлення урівноважується допомогою вчителя, ступенем самостійності і творчості учнів.

Усні висловлювання на початковому етапі оволодіння процесом творення тексту є основою формування навичок письмового мовлення. Розвиток цих форм монологічного мовлення перебувають у постійному взаємозв'язку. Ефективність такого підходу досягається тематичною близькістю усних і письмових вправ.

Казковий герой Мудра Сова допоможе створити на уроці ігрову атмосферу, а умовні позначення — швидко орієнтують у способі виконання завдань.

Умовні позначення:

— прочитай

— поміркуй

— розкажи

— запиши

— попрацюй із словником

Урок 1. ВОСЕНИ

1. Розгляньте малюнок. Що ви на ньому бачите? А що ще крім цього? З ким чи з чим можна порівняти берізку? Які у берези гілочки? (*Тоненькі, гнучкі, як коси*) Який стовбур? (*Вкритий білою корою*) Що ви відчуваєте дивлячись на цю картину? Як можна назвати цю картину?

2. Прочитайте текст. Підкресліть слова вжиті у переносному значенні. Придумайте заголовок до тексту.

Була тепла ясна осінь. Осіннє повітря було прозоре, тихе. На заході, під безхмарним небом, стояло велике золоте сонце. Під його косим промінням золотом сяяло жовте листя лип та беріз. Зеленіли темним листом крилаті яблуні, рожевіли делікатними сутіннями груші. На вербах листя порідшало, поблідло, і здавалося здалеку, що верби тепер лише розвиваються, як напровесні. Сухе листя дощем спадало з дерев, черкалось об гілочки й шелестіло. Під ногами шелестіли цілі замети сухого, покрученого листя.

(За М. Коцюбинським)

3. Спробуйте стисло переказати текст за планом. Використовуйте підказку Мудрої Сови.

Підказка

Яка пора року настала?	Делікатний, сутінь, крилатий, осіннє, проміння, здалеку, напровесні, безхмарний, рожевіти, зеленіти, порідшати.
Які зміни сталися в природі?	Повітря, небо, жовте листя дерев, порідшало листя на вербах
Що сталося з сухим листям?	Спадало, черкалось, шелестіло.

4. У тлумачному словничку на ст.53 прочитай значення слова **делікатний**. Усно склади декілька речень із цим словом.

5. Напишіть переказ тексту в зошит. Введіть у переказ опис осінньої берізки.

Урок 2.

БЕЗ ВІРНОГО ДРУГА ВЕЛИКА ТУГА

1. Прочитайте. Придумайте заголовок до тексту. Як ви розумієте значення слова «вірний»?

Ігор зазирнув через паркан і побачив невеличкого хлопчика, який тягнув за мотузку рябеньке цуценя. Воно жалібно скиглило. Ігор не витримав. Він перестрибнув через паркан і став перед хлопчиком.

— Навіщо мучиш?

Хлопчик здивовано подивився на Ігоря і сказав, що цуценя завтра кудись занесуть, щоб додому не потрапило.

На прохання Ігоря Тимко (так звали хлопчика) погодився віддати йому цуценя. Ігор назвав його Вірним.

Минув час, і Вірного не можна було пізнати. Він швидко опановував науку. Коли Ігор кидав далеко в річку м'яч і кричав собаці «взяти», то Вірний кидався у воду і швидко-швидко перебирав лапами, аж поки не хапав м'яч зубами і не виносив його на берег.

Вірний носив піджак Ігоря, без дозволу не чіпав їжі, не ганявся за курчатами, як інші собаки.

Минуло літо, настав час їхати до міста. Тато приїхав за ними на машині. Коли машина була навантажена речами, батько подав команду сідати. Ігор ніяк не міг розстатися з своїм другом. Тьотя Оля заспокоювала Ігоря, обіцяючи доглядати Вірного.

Заплаканий Ігор сів у машину. Загудів мотор, курява застелила шлях. Тьотя Оля пішла в хату, а Вірний щодуху мчав вулицею, на ходу нюхаючи землю. Він довго біг степовою дорогою. А в цей час Ігор забився в куток машини і гірко плакав. Мати зітхала, гладила його по голівці...

Машина зупинилась. Ігор виглянув у задне віконце і радісно скрикнув:

— Він! Він! Дивіться!

По шляху мчав Вірний туди, де зупинилась машина.

(За М. Чабанівським)

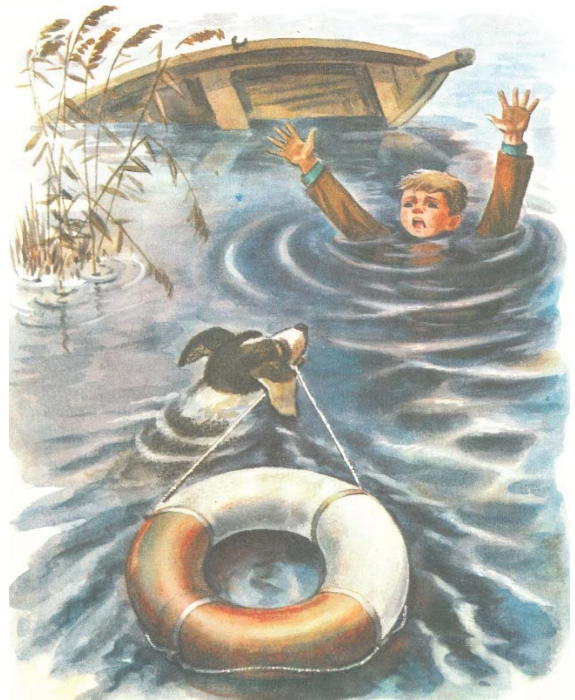
2. У тлумачному словничку на ст.53 прочитай значення слова **вірний**. Усно склади декілька речень із цим словом.

— Про кого можна сказати – невірний? Як ви розумієте прислів'я: «В лиху годину пізнаєш вірну людину»?

3. Розгляньте малюнок. Що ви на ньому бачите? А що ще, крім цього? Де це відбувається? Коли це відбувається? Що ви тут бачите такого, що дозволяє вам так говорити? Як може називатись цей малюнок? Що ви відчуваєте дивлячись на цей малюнок?

— Розкажіть, що трапилось від імені хлопчика чи рибалки, що спостерігав за цією подією на березі річки. Використовуйте підказку Мудрої Сови.

Підказка

План	Опорні словосполучення
Зачин Миколка задумав порибалити	Хлопець плавати не вмів; узяв човна; швидко погріб веслами.
Основна частина У човні діра	Аж раптом; швидко наповнювала човен; хлопчик стрибнув і відчув, як вода тягне його на дно.
Кінцівка Рятівник Бровко.	Плив на допомогу, рятівний круг, врятувались, щасливий хлопчик і вірний Бровко.

4. Запишіть складене оповідання користуючись підказкою Мудрої Сови. Придумайте заголовок.

Blank lined paper for writing.

5. Перевірте написане. Виправте помилки, якщо вони є.

Урок 3. ЗАТОКА НА СМЕРКАННІ

1. Прочитайте. Підкресліть слова вжиті у переносному значенні.
Придумайте заголовок до тексту.

Ніби сурма засурмила здалеку, десь із неба. Тоді ще раз, ось уже багато сурем. Вони лунають усе ближче й переростають у гучне курликання.

Журавлі!

Сотні їх летять довгими ланцюжками, й гострими клинами спускаються — нижче й нижче. Летять із полів, здалеку, їх більше й більше — може, кілька тисяч. Де там полічити! Тіне простежує поглядом той невидимий шлях, яким вони восени прилітають щовечора, щоб переночувати подалі від людей на тихих водах затоки.

О такій порі, коли сонце ховається за морем, а небо все ще палає, щоразу прилітають ці великі птахи, сповнюючи повітря дзвінком курликанням і биттям тисяч, схожих на весла, крил.

(За Вольфом Шпільнером)

2. Розгляньте малюнок. Як ви думаєте, де це відбувається? Коли? Що ви бачите на малюнку такого, що дозволяє вам так говорити?

3. Послухайте текст ще раз. Спробуйте стисло переказати текст за малюнком.

4. У тлумачному словничку на ст.53 прочитай значення слова **затока**. Усно склади декілька речень із цим словом.

5. Напишіть стислий переказ тексту-опису. Використовуйте підказку Мудрої Сови.

План	Опорні словосполучення
1. Гучне курликання.	<i>Сурма засурмила; гучне курликання.</i>
2. Журавлі.	<i>Летять довгими ланцюжками; невидимий шлях; подалі від людей.</i>
3. Затока на смерканні.	<i>Сонце ховається за морем; небо ще палає; биттям крил; схожих на весла.</i>

